

Markkinat-tiedote 2/2021

Sisällys

Keskustelutilaisuus kestävyysraportoinnista – IFRS Foundationin puheenjohtaja Erkki Liikanen kertoi globaalin kestävyysraportointisääntelyn käynnistämisestä	1
Sijoitusaiheinen keskustelu sosiaalisessa mediassa	4
IFRS-valvojat tekivät selvitykset luottoriskejä koskevista liitetiedoista rahoituslaitosten tilinpäätöksissä	6
Tarkastusvaliokuntien rooli ja toimintatavat Euroopan komission konsultaation ja tilintarkastusvalvojien arvioinnin kohteena	10

Keskustelutilaisuus kestävyysraportoinnista – IFRS Foundationin puheenjohtaja Erkki Liikanen kertoi globaalin kestävyysraportointisääntelyn käynnistämisestä

Erkki Liikanen.
 Kuva: Finanssivalvonta.

Kestävyysraportoinnin standardien tulee olla maailmanlaajuisesti ja kaikilla toimialueille käytökelpoisia. IFRS Foundationin puheenjohtaja **Erkki Liikanen** kehottaakin markkinaosapuolia tutustumaan julkaistuihin standardien prototyyppien ja arvioimaan, ovatko ne selkeät ja globaalisti tulkittavissa aidosti samalla tavalla.

Finanssivalvonta järjesti 19.11.2021 keskustelutilaisuuden kestävyysraportoinnin sidosryhmille. Tilaisuuden teemana oli Kestävä kehitys ja raportointistandardit Glasgow'n COP26-ilmastokokouksen jälkeen. Tilaisuuden alusti IFRS Foundationin puheenjohtaja Erkki Liikanen. Toimistopäällikkö Tiina Visakorpi totesi avaussanoissaan kestävyystietojen yhtenäistämisen globaalilla tasolla – Euroopan sääntelyn lisäksi – olevan erittäin tarpeellista sijoittajien päätösten helpottamiseksi.

Glasgow'n ilmastokokouksen merkittävät julkistukset

Liikanen kertoi alustuksessaan IFRS:n toimintaohjelmasta ja saavutetuista edistysaskeleista kestävyysraportoinnin saralla. IFRS Foundation julkisti marraskuun Glasgow'n COP26-ilmastokokouksessa **kolme merkittävää ratkaisua** globaalin kestävyysraportoinnin kehityksen osalta. Näistä **ensimmäinen** oli International Sustainability Standards Boardin (ISSB) perustaminen.

ISSB sijoittuu IFRS Foundationin alle ja toimii kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja antavan IASB:n itsenäisenä sisarorganisaationa. Päätöstä ISSB:n sijoittumisesta IFRS Foundationin alaisuuteen edelsi globaali konsultaatio. Yhtenä asiana pyydettiin markkinaosapuolten näkemystä IFRS Foundationin mahdollisesta roolista kestävyysraportoinnin globaalissa kehittämisessä. Sijoittuminen Foundationin alaisuuteen sai laajasti kannatusta, sillä Foundationilla on olemassa olevat toimintaperiaatteet, läpinäkyvä hallinnointimalli, markkinaosapuolia konsultoivat prosessit globaalien standardien laatimiseen ja se on toiminnassaan riippumaton.

ISSB:n tavoitteena on globaali, vertailukelpoisten ja läpinäkyvien kestävyystietojen standardisto. Sen lähtökohtana ovat sijoittajien informaatiotarpeet kestävä kehityksen eri osa-alueiden riskeistä ja mahdollisuuksista.

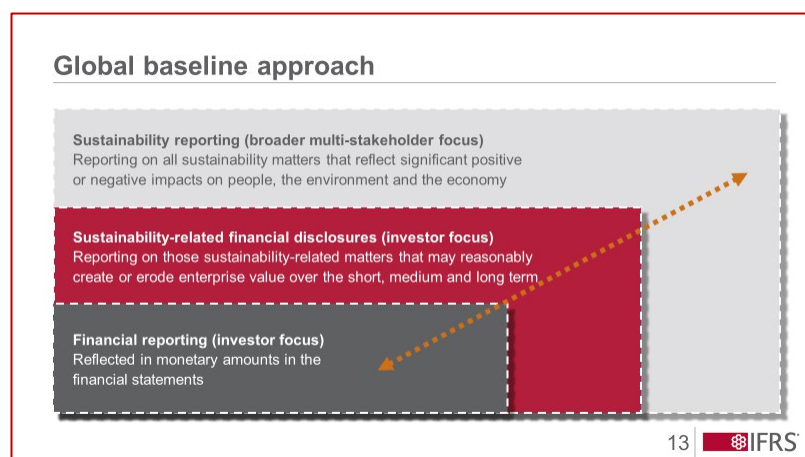
Toinen merkittävä ratkaisu on konsolidoida ISSB:hen kestävyysraportoinnin kentässä globaalisti toimineet Climate Disclosure Standards Board (CDSB) sekä Value Reporting Foundation (VRF). Liikasen mukaan tätä pidettiin Glasgow'ssa merkittävimpänä saavutuksena globaalien kehittämistyön kannalta. Jo aiemmin vastuullisuusstandardeja antanut Sustainability Accounting Standards Board (SASB) ja integroidun raportointikehikon julkaissut International Integrated Reporting Council (IIRC) olivat yhdistyneet VRF:ään.

Kolmas merkittävä ratkaisu oli yleisten ja ilmastoaiheisten kestävyystietojen esittämistä koskevien standardien prototyyppien julkistaminen. Nämä ovat Technical Readiness Working Groupin (TRWG) ISSB:lle valmistelemat ehdotukset ISSB:n työn aloituksen vauhdittamiseksi. ISSB tulee harkitsemaan niiden ottamista työohjelmaansa.

Käytännössä listayhtiöiden vertailukelpoinen ja informatiivinen IFRS-raportointi tulee ISSB:n perustamisen myötä laajentumaan kahden eri osa-alueen globaaliksi raportointistandardistoksi. Nykyisten taloudellista raportointia koskevien IFRS-standardien rinnalle tulevat IFRS-kestävyysraportointistandardit.

ISSB:n työn lähtökohdat

ISSB:n sääntelyn lähestymistapa on luoda esitettävien kestävyystietojen globaali perustaso (*global baseline*), jolla varmistetaan tietojen vertailukelpoisuus sijoittajien näkökulmasta (*investor focus*). Tämän lisäksi lainsäädäntöalueet voivat tarpeen mukaan lisätä esitettävien kestävyystietojen vaatimuksia myös muiden sidosryhmien tarpeet huomioiden (*broader multi-stakeholder focus*).

Lähde: IFRS Foundation

IFRS-kestävyysraportointistandardiston rakenteeksi TRWG ehdottaa mallia, jossa yleisten vaatimusten rinnalla on sekä aihe- että toimialakohtaisia raportointistandardeja, joissa kummassakin lähtökohtana on yhtiökohtaisuus ja yhtiön oma olennaisuusarviointi. Erkki Liikanen painotti sidosryhmien merkitystä toimialakohtaisten standardien konsultoinnissa, jotta niistä saadaan kullakin toimialalla maailmanlaajuisesti käyttökelpoiset.

ISSB keskittyy sääntelytyössään ensin ilmastoa koskevaan aihealueeseen, koska siitä on poliittinen yhteisymmärrys Pariisin ilmastokokouksen pohjalta. Siihen, mikä aihealue tulisi ISSB:n työohjelmaan seuraavaksi, odotetaan markkinaosapuolilta kannanottoja ISSB:n ensimmäisen agendakonsultaation yhteydessä.

ISSB:n organisoituminen on parhaillaan käynnissä ja edustus tulee olemaan maantieteellisesti kattava. Päätoimipisteiksi tulevat Frankfurt ja Montreal, joiden lisäksi toimipisteet perustetaan myös Lontooseen ja San Franciscoon. Parhaillaan keskustellaan myös toimipisteiden avaamisesta Pekingissä ja Tokiossa.

IFRS Foundation toivoo markkinaosapuolten tutustuvan julkaistuihin standardien prototyyppeihin ja arvioivan, ovatko ne selkeät ja globaalisti tulkittavissa aidosti samalla tavalla. Kunnianhimoisena tavoitteena on julkaista ensimmäinen valmis standardi vuoden 2022 aikana.

Keskustelua Erkki Liikasen alustuksen pohjalta

Kaikki puheenvuoroa pyytäneet onnittelivat ensitoikseen lämpimästi IFRS Foundationia konkreettisista edistysaskelista globaalin kestävyysraportoinnin rakentamisessa. Puheenvuoroissa todettiin pitkään kestävyysraportoinnin parissa toimineiden osallistujien taholta, että yhtenäiset globaalit standardit – aiempien useiden eri kehikoiden sijaan – ovat merkittävä edistysaskel. IFRS Foundationin valmiita rakenteita sekä nykyisten prosessien hyödyntämistä pidettiin järkevänä. Näiden todettiin edesauttavan työn nopeassa käynnistämisessä ja tulosten saavuttamisessa.

Keskustelua heräsi myös siitä, miten kestävyysstandardien noudattamiseen saadaan kaikki – kestävyysasioissa varsin eri kehitysvaiheessakin olevat – maanosat ja markkinat mukaan. Erkki Liikanen totesi, että asiat, kuten ilmasto, ovat sellaisia, joissa on hyvin vahva tahtotila pitää kaikki mukana yhdenmukaisessa kehityksessä. Toisaalta paine globaalien standardien käyttöönottoon tulee jatkossa markkinoiden kautta kaikille toimijoille markkinoilla, kun standardien käyttö alkaa ja vertailukelpoisuutta saavutetaan. Tämä tulee edesauttamaan standardien käyttöönottoa myös sellaisilla markkinoilla, kuten kehittyvillä, joissa esimerkiksi taloudelliset IFRS-standardit eivät ole näin laajamittaisesti käytössä.

Tilaisuudessa keskityttiin globaalin standardiston kehittämiseen, mutta siellä sivuttiin myös käynnissä olevaa eurooppalaisten kestävyysraportointistandardien laatimista. Pohdintaa aiheuttaa eurooppalaisten ja globaalien vaatimusten yhteensopivuus. Todettiin, että myös eurooppalaisessa sääntelyssä ISSB:n standardien mukaisten vaatimusten odotetaan olevan lähtökohta, jonka päälle EU laatii omat lisävaatimuksensa edellä kuvatun *baseline*-mallin mukaisesti.

Kestävyysraportoinnin EU:n lainsäädännön sisältöä ja aikataulua käsiteltiin Finanssivalvonnan Kestävä rahoitus -webinaarissa 29.9.2021. Webinaarin esitysmateriaali on katsottavissa [Finanssivalvonnan verkkopalvelussa](#).

Lisätietoja antavat

Tiina Visakorpi, toimistopäällikkö, tiina.visakorpi(at)finanssivalvonta.fi
Sirkku Palmuaro, johtava IFRS-tilinpäätösasiantuntija, sirkku.palmuaro(at)finanssivalvonta.fi

Sijoitusaiheinen keskustelu sosiaalisessa mediassa

Finanssivalvonnalle on viimeisen vuoden aikana tullut aiempaa enemmän yhteydenottoja sijoituskeskusteluista ja -kirjoittamisesta sosiaalisessa mediassa. Yhteydenotot ja kyselyt ovat liittyneet muun muassa siihen, milloin somekeskustelussa voi olla kyse kurssimanipulaatiosta, milloin somekeskustelu voidaan katsoa sijoitussuosituksen antamiseksi ja mihin sijoittajien pitäisi kiinnittää huomiota somekeskusteluissa. Tämän kirjoituksen tarkoituksena on selvittää aiheeseen liittyvää sääntelyä ja myös antaa käytännön ohjeita somessa toimimiseen.

Arvopaperimarkkinoiden toimivuus edellyttää yhteisiä pelisääntöjä

Arvopaperimarkkinoiden toimivuus edellyttää, että sijoittajat voivat luottaa markkinoihin ja niillä toimiviin osapuoliin. Väärinkäytökset, kuten sisäpiiritiedon väärinkäyttö ja markkinoiden manipulointi, rapauttavat tätä luottamusta. Kaikissa EU-maissa 3.7.2016 voimaan tullut markkinoiden väärinkäyttöasetus (MAR, Market Abuse Regulation) sääntelee markkinoiden väärinkäyttöä eli esimerkiksi sisäpiirikauppoja ja markkinoiden manipulointia sekä myös muun muassa sijoitussuositusten antamista.

Finanssivalvonta valvoo markkinoiden väärinkäyttöasetuksen noudattamista suomalaisten arvopapereiden osalta. Sosiaalisen median kirjoittelua Finanssivalvonta arvioi erityisesti kurssimanipulointi- ja sijoitussuositus sääntelyn noudattamisen näkökulmasta.

Mikä on manipulointia ja mitä siitä voi seurata?

Kasvanut kiinnostus sijoittamiseen on lisännyt myös keskustelua sosiaalisessa mediassa. Keskustelu osakkeista ja sijoittamisesta on positiivista ja tärkeää. Mielipiteitä ja näkemyksiä esitettäessä tulee kuitenkin huomioida manipuloinnin kielto.

Markkinoiden manipuloinnin muotoja on useita, mutta keskeistä manipuloinnille on se, että tekijä harhaanjohtaa muita omilla toimillaan. Markkinoiden manipulointia voi olla esimerkiksi harhaanjohtavan tai kokonaan väärän informaation levittäminen, kun tavoitteena on vaikuttaa osakkeen kurssiin. Harhaanjohtavuutta arvioitaessa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi se, miten täsmällistä ja osakkeen arvon kannalta olennaista levitetty informaatio on. Manipuloinnin kielto koskee kaikkia, mutta myös sillä, kuka informaatiota levittää, voi olla vaikutusta harhaanjohtavuutta arvioitaessa.

Esimerkiksi, jos sijoitusalan ammattilaisena esiintyvä henkilö esittää harhaanjohtavia ostosuosituksia pyrkien nostamaan osakkeen kurssia tai sijoitusalan asiantuntijana profiloitunut henkilö esittää yhtiön tulevan positiivisen tuloksen varmana tietona. Markkinoiden manipuloinnin kielto koskee kaikkia, myös yksityishenkilöitä, ja kiellon rikkominen on säädetty rangaistavaksi rikoslaissa. Finanssivalvonta käy läpi tietoonsa tulleet manipulointiepäilyt ja tekee tutkintapyynnön poliisille, mikäli asian tutkinnassa ilmenee, että asiassa on syytä epäillä rikosta.

Mikä on sijoitussuosituksen antamista ja mitä siitä voi seurata?

Sijoitussuosituksiin liittyvät säännökset koskevat pääasiassa ammattianalyttikkoja. Säännöksiä sovelletaan kuitenkin myös muihin henkilöihin, jotka sosiaalisessa mediassa tai muutoin toistuvasti ehdottavat sijoituspäätöksiä ja esiintyvät rahoitusalan asiantuntijoina. Merkitystä on suosituksen sisällöllä ja suosituksen kohdentamisella, esimerkkinä tällaisesta ovat yleisölle tarkoitetut osta-, myy- ja pidä-suositukset.

Sijoitussuositukset tulee esittää puolueettomasti ja läpinäkyvästi. Puolueettomuuden kannalta on tärkeää erottaa sijoitussuosituksessa omat mielipiteet ja näkemykset faktoista. Läpinäkyvyys edellyttää

suosituksen puolueettomuutta heikentävien seikkojen julkistamista. Suosituksen yhteydessä tulee julkistaa suosituksen laatijan omistukset ja eturistiriidat, jotka liittyvät suosituksen kohteena olevaan osakkeeseen.

Edellä mainittujen sijoitussuosituksääntelyn vaatimusten rikkomisesta voi seurata Finanssivalvonnan määräämä hallinnollinen seuraamusmaksu. Sijoitussuosituksia voidaan arvioida myös mahdollisena markkinoiden manipulointina, mikäli ne olisivat edellä manipuloinnin yhteydessä käsitellyllä tavalla harhaanjohtavia.

Miten kannattaa toimia somessa?

1. Keskustele muiden sijoittajien kanssa sosiaalisen median eri kanavissa julkiseen informaatioon pohjautuen ja omat näkökulmat perustellen.
 - Olet osaltasi parantamassa markkinoiden läpinäkyvyyttä ja erityisesti pienten ja vähemmän seurattujen yhtiöiden osalta lisäämässä niiden tunnettuutta potentiaalisena sijoituskohteena.
2. Tutustu mahdollisimman huolellisesti sijoituskohteeseen ennen lopullista sijoituspäätöstä.
 - Vähennät huomattavasti riskejäsi tehdä harkitsematon ja mahdollisesti tappiollinen sijoitus. Viime kädessä olet itse vastuussa omista sijoituspäätöksistäsi.
3. Muista lähdekritiikki – somessa ei koskaan voi täysin tietää, mitkä ovat kunkin kirjoittajan todelliset intressit.
 - Vähennät huomattavasti riskejäsi tehdä harkitsematon ja mahdollisesti tappiollinen sijoitus.
4. Muista, että harhaanjohtavan ja virheellisen tiedon tietoinen levittäminen on kiellettyä.
 - Jos havaitset somessa harhaanjohtavan sijoitustiedon levittämistä, voit ilmoittaa asiasta Finanssivalvonnalle. Asiaa pystytään tutkimaan perusteellisemmin, mikäli ilmoituksessa on riittävän yksilöidyt tiedot epäillystä tapahtumasta (mitä, missä, milloin, kuka). Ilmoituksen liitteenä voi toimittaa esimerkiksi kuvakaappauksia keskustelusta.
 - Finanssivalvonta voi tehdä somekirjoittelusta tutkintapyyntöä poliisille, mikäli asian tutkimuksessa ilmenee perusteet epäillä markkinoiden manipulointia.

Lisää aiheesta

- Ilmoita väärinkäytösepäilyistä [Finanssivalvonnalle](#)
- 17.2.2021: [ESMA highlights risks to retail investors of social media driven share trading](#)
- Rahamuseon luento 11.5.2021: [Kaupankäynti markkinoiden manipuloinnin näkökulmasta – Mistä piensijoittaja voi joutua vaikeuksiin?](#) Esityksen lopussa käsitellään keskustelua sosiaalisessa mediassa.
- 28.10.2021: [ESMAN kannanotto sosiaalisessa mediassa esitettävistä sijoitussuosituksista](#)
- [Markkinoiden väärinkäyttöasetus \(EU\) N:o 596/2014](#)

Lisätietoja antaa

Juha Manu, markkinavalvoja, puhelin 09 183 5323 tai [juha.manu\(at\)finanssivalvonta.fi](mailto:juha.manu(at)finanssivalvonta.fi)

IFRS-valvojat tekivät selvitykset luottoriskejä koskevista liitetiedoista rahoituslaitosten tilinpäätöksissä

Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen ESMA on tehnyt Euroopan laajuisen rahoituslaitosten ECL-liitetietoja koskevan selvityksen IFRS-standardien (IFRS 7¹ ja IFRS 9²) noudattamisesta. Selvityksessä ESMA ja Euroopan tilinpäätösvalvojat kävivät läpi 44 rahoituslaitoksen luottoriskejä ja arvonalentumisia koskevia vuoden 2020 liitetietoja. Tavoitteena oli selvittää standardien noudattamista, liitetietojen läpinäkyvyyttä sekä vertailtavuutta.

Valvojat tarkastelivat seuraavista aihealueista annettuja tietoja

- ECL-liitetietoihin liittyvät yleiset näkökohdat
- luottoriskin merkittävän lisääntymisen arviointi
- tulevaisuuteen suuntautuvan informaation huomioiminen
- odotettavissa olevat luottotappiot
- luottoriskiliitetietojen läpinäkyvyys
- herkkyyshanalyysit.

ESMA julkaisi selvityksestä raportin "[Report on the application of the IFRS 7 and IFRS 9 requirements regarding banks' expected credit losses \(ECL\)](#)". Raportti sisältää standardien vaatimuksia, tilinpäätöksistä tehtyjä havaintoja, ESMAn suosituksia sekä esimerkkejä liitetiedoista.

Finanssivalvonta kävi läpi kymmenen suomalaisen pankkikonsernin ja -ryhmän (jäljempänä rahoituslaitokset) vuoden 2020 IFRS-tilinpäätökset ESMAn metodologiaa hyödyntäen. Finanssivalvonta keskittyi selvityksessään osaan niistä IFRS 7:n ja IFRS 9:n soveltamisen osa-alueista, joita ESMA tarkasteli omassa selvityksessään. Artikkelisi sisältää Finanssivalvonnan havaintoja luottoriskin merkittävän lisääntymisen, skenaarioiden, odotettavissa olevien luottotappioiden täsmäytyslaskelman, ECL-malliin tehtyjen oikaisujen sekä rahavirroiltaan muutettujen saamisten esittämisen osalta. Lisäksi artikkelissa verrataan kahden selvityksen havaintoja soveltuvien osin. Vertailussa tulee huomioida se, että ESMAn selvitys sisältää laajemman otoksen erikokoisia pankkeja Euroopan laajuisesti.

Finanssivalvonta havaitsi, että suurin osa suomalaisista rahoituslaitoksista esitti tiedot luottoriskeistä ja odotettavissa olevista luottotappioista melko yleisellä tasolla. Luottoriskeistä annettujen tietojen tulisi kuitenkin olla riittävän yksityiskohtaisella tasolla, jotta tilinpäätöksen käyttäjällä on mahdollisuus arvioida luottoriskien luonnetta ja laajuutta sekä muodostaa kokonaiskuva rahoituslaitoksen altistumisesta luottoriskeille. Finanssivalvonta odottaa, että rahoituslaitokset ottavat huomioon artikkelissa esitetyt havainnot kehittäessään luottoriskejä koskevia liitetietoja.

Rahoitusriskien luonne ja laajuus tuotava esille

IFRS 7.1:n perusteella tilinpäätöksen käyttäjän on tilinpäätöksestä saamansa tiedon perusteella pystyttävä arvioimaan, miten merkittävä vaikutus rahoitusinstrumenteilla on yhteisön taloudelliseen asemaan ja tulokseen.

Luottoriskien esittämistä koskevat vaatimukset sisältyvät IFRS 7:n kappaleisiin 35A-38 soveltamisohjeineen (standardin liite B). Luottoriskien esittämisessä tulee lisäksi noudattaa kaikkia rahoitusinstrumenteista johtuvia riskejä koskevia vaatimuksia kappaleiden IFRS 7.31-35 mukaisesti. Näiden kappaleiden

¹ IFRS 7 Rahoitusinstrumentit: tilinpäätöksessä esitettävät tiedot.

² IFRS 9 Rahoitusinstrumentit.

perusteella yhteisön tulee esittää määrällistä ja laadullista tietoa, joiden pohjalta tilinpäätöksen käyttäjä pystyy arvioimaan rahoitusinstrumenteista johtuvien riskien luonnetta ja laajuutta sekä sitä, miten yhteisö hallitsee kyseisiä riskejä. Laadullisten ja määrällisten tietojen avulla lukijalla on oltava mahdollisuus muodostaa kokonaiskuva yhteisöön kohdistuvista rahoitusriskeistä ja niiden hallinnasta.

Finanssivalvonnan havaintojen mukaan kokonaiskuvan sekä rahoitusinstrumenteista johtuvien luottoriskien luonteen ja laajuuden arvioimista varten rahoituslaitokset eivät aina anna riittävästi määrällisiä tietoja. Määrälliset tiedot ovat avainasemassa erityisesti silloin, kun lukija tilinpäätöksen perusteella arvioi, miten merkittävä vaikutus rahoitusinstrumenteilla on rahoituslaitoksen taloudelliseen asemaan ja tulokseen. Ratkaisevia tietoja ovat muun muassa luottoriskin merkittävän lisääntymisen kriteerit, rahoitusvarojen ja niihin kohdistuvien arvonalentumisten määrät arvonalentumismallin eri vaiheissa sekä saamisten laatua kuvaavat tiedot, esimerkiksi lainanhoitojoustollisten saamisten määrä.

IFRS 7 sisältää melko paljon esittämiskaatimuksia, jolloin pankkikohtaista ja riskikohtaista kokonaiskuvaa saattaa olla vaikea hahmottaa yksityiskohtaisten tietojen pohjalta (IAS 1.7, IFRS 7.35D-35E). Kokonaiskuvaa ja merkittäviä luottoriskeihin ja niiden hallintaan vaikuttavia tekijöitä olisi mahdollista tuoda selkeämmin esiin selostamalla kunkin liitetiedon yhteydessä riskikohtaista kokonaiskuvaa ja tilikauden merkittävimpiä lukuja sekä niiden taustoja.

Liitetiedot luottoriskin merkittävän lisääntymisen (SICR) arvioinnista eivät ole riittävän yksityiskohtaisia

IFRS 7.35F:n mukaan yhteisön on selostettava mm. luottoriskien hallinnan menettelytavat ja sitä, kuinka ne liittyvät odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaamiseen ja määrittämiseen. Tavoitteen saavuttamiseksi standardissa luetellaan edellytettävistä esitettävistä tiedoista. Lisäksi yhteisön tulee selostaa syöttötietojen ja oletusten perusteet sekä arviointimenetelmät, joita yhteisö on käyttänyt luottoriskin merkittävän lisääntymisen indikaattoreina (IFRS 7.35G).

Finanssivalvonnan selvityksessä havaittiin, että rahoituslaitosten tilinpäätöksistä ei aina käynyt selkeästi ilmi, arvioidaanko luottoriskin merkittävää lisääntymistä yksilöllisesti vai ryhmäkohtaisesti ja miten rahoitusvarat on ryhmitelty SICR:n ryhmäkohtaista arviointia varten. Lisäksi SICR:n ryhmäkohtaisessa arvioinnissa käytettyä menetelmää olisi kuvattava riittävän yksityiskohtaisesti, jotta lukijalla on mahdollisuus ymmärtää SICR:n vaikutusta odotettavissa oleviin luottotappioihin. ESMAn selvityksen mukaan rahoituslaitokset onnistuivat näiden tietojen esittämisessä paremmin.

Tilinpäätösten perusteella kuusi suomalaista rahoituslaitosta arvioi luottoriskin merkittävää lisääntymistä käyttäen ainakin yhtenä tekijänä saamisen tai asiakkaan suhteellista PD:n³ muutosta (raportointipäivän PD suhteutettuna alkuperäiseen). Neljä rahoituslaitosta kertoi käyttävänsä voimassaoloajan PD:tä ja kaksi rahoituslaitosta 12 kk:n PD:tä. Niistä rahoituslaitoksista, jotka kertoivat käyttävänsä suhteellista PD:n muutosta, vain puolet kertoi indikaattorin raja-arvon tilinpäätöksessään. ESMAn selvityksen tulos oli saman suuntainen.

ESMAN selvityksen mukaan rahoituslaitoksista 80 % käytti lainanhoitojoustotoimenpiteitä SICR-indikaattorina. Suomalaisista rahoituslaitoksista yhdeksän kertoi myönnetyt lainanhoitojoustotoimenpiteen olevan käytössä SICR-indikaattorina.⁴

Useat suomalaiset rahoituslaitokset kertoivat antaneensa lyhennysvapaita vuonna 2020. Rahoituslaitokset kertoivat vuosikertomuksessa tai hallituksen toimintakertomuksessa, että kaikkia lyhennysvapaita ei

³ Laiminlyönnin todennäköisyys, probability of default.

⁴ ESMAn selkeyttänyt lainanhoitojoustojen käsittelyä IFRS 9:n mukaisesti [valvontapäätöksessään 2019](#).

merkitty lainanhoitojoustollisiksi saamisiksi. Tästä huolimatta vain kolme selvityksen rahoituslaitosta mainitsi asian tilinpäätöksessään kertomatta kuitenkaan yksityiskohtaisia tietoja. Näiden havaintojen perusteella lukijan saattoi olla mahdotonta ymmärtää lyhennysvapaiden ja lainanhoitojoustojen keskinäistä yhteyttä sekä mahdollisia muutoksia SICR-indikaattoreissa vuonna 2020. Finanssivalvonta havaitsi useiden suomalaisten rahoituslaitosten antamien SICR-tietojen olevan melko yleisellä tasolla. ESMAn selvityksessä noin 30 % rahoituslaitoksista kertoi yksityiskohtaisesti pandemian takia tehdyistä muutoksista SICR-indikaattoreihin.

Rahoituslaitosten skenaarioiden todennäköisyyspainotuksissa on eroja

IFRS 7.35G(b) edellyttää yhteisöä selostamaan, millä tavoin odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämiseen on sisällytetty tulevaisuuteen suuntautuvaa informaatiota, mukaan lukien makrotaloudellisen informaation käyttö.

Suomalaisista rahoituslaitoksista kuusi kertoi käyttävänsä skenaarioita odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämisessä. Yleisimmin Suomessa rahoituslaitokset käyttivät kolmea skenaariota, joiden pituudet vaihtelevat tilinpäätösten mukaan 3 vuodesta 10 vuoteen. Yksikään suomalaisista rahoituslaitoksista ei kertonut muuttaneensa skenaarioiden ennustejakson pituutta koronapandemian takia. Viisi rahoituslaitosta kertoi selkeästi käyttävänsä skenaarioita myös luottoriskin merkittävän lisääntymisen arvioinnissa, kun taas muiden viiden rahoituslaitoksen osalta skenaarioiden käyttö jäi epäselväksi.

Niistä kuudesta rahoituslaitoksesta, jotka kertovat käyttävänsä skenaarioita odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämiseen, neljä rahoituslaitosta (67 %) kertoi skenaarioissa käyttämänsä todennäköisyyspainotukset. ESMAn selvityksessä 83 % useita skenaarioita käyttävistä rahoituslaitoksista kertoi skenaarioiden painotukset.

Finanssivalvonnan selvityksessä havaittiin, että suomalaisten rahoituslaitosten skenaarioiden todennäköisyyspainotukset poikkesivat merkittävästi toisistaan. Perusskenaarion painotukset vaihtelivat 40–60 prosentin välillä. Vastaavasti vaihteluväli heikoimman skenaarion todennäköisyyspainotuksessa oli 2–50 % sekä optimistisen skenaarion vaihteluväli oli 5–40 %. ESMAn selvityksessä rahoituslaitosten yleisimmin käytetyt painotukset heikolle skenaariolle olivat 20–25 % ja optimistiselle skenaariolle 10–20 %. Koronapandemia huomioitiin skenaarioissa joko muuttamalla painotuksia tai muuttamalla skenaarioiden makrotaloudellisten muuttujien arvoja tai kumpaakin.

Finanssivalvonta pitää rahoituslaitosten lähitulevaisuuden skenaarioiden painotuksissa esitettyjä suuria vaihteluita yllättävänä ottaen huomioon, että suomalaiset rahoituslaitokset arvioivat saman taloudellisen toiminta-alueen näkymiä. Finanssivalvonnan mielestä pankkien toisistaan poikkeavat näkemykset lähitulevaisuudesta on hyvä esimerkki tiedosta, josta rahoituslaitoksilta edellytetään riittävän yksityiskohtaisia liitetietoja sekä rahoituslaitoksen käyttämän harkinnan selostamista, jotta lukijan on mahdollista arvioida rahoituslaitokseen kohdistuvien luottoriskien luonnetta ja laajuutta. Harva rahoituslaitos oli tilinpäätöksissään kertonut skenaariopainotusten määrittämiseen vaikuttaneista arvioista yleisluonteista lausetta yksityiskohtaisemmin.

Odotettavissa olevien luottotappioiden täsmäytyslaskelma tulisi esittää selkeästi

IFRS 7.35H edellyttää esittämään tappiota koskevan vähennyserän alku- ja loppusaldon välisen täsmäytyslaskelman taulukossa erikseen rahoitusinstrumenttiluokittain sekä standardin vaatimalla erittelyllä. Lisäksi yhteisön tulee selostaa vähennyserässä tapahtuneita muutoksia ja näihin muutoksiin johtaneita syitä.

Useat rahoituslaitokset esittivät vähennyserän täsmäytyslaskelman, mutta täsmäytyslaskelman esittämistavassa on rahoituslaitosten välillä laadullisia eroja. Suurin osa rahoituslaitoksista esitti vähennyserän tapahtumia arvonalentumismallin vaiheiden mukaisesti, saamisluokittain eriteltynä tai edellä mainittujen yhdistelmänä. ESMA havaitsi kehittämistarpeita täsmäytyslaskelman sisällössä sekä tapahtumien ja muutosten selostamisessa.

IFRS 7.35I edellyttää yhteisöä selostamaan, miten merkittävät muutokset rahoitusinstrumenttien bruttomääräisessä kirjanpitoarvossa ovat vaikuttaneet vähennyserän muutoksiin. Tietojen on sisällettävä merkityksellistä määrällistä ja laadullista tietoa. IFRS 7.IG sisältää esimerkkejä standardin luottoriskin esittämistä koskevien vaatimusten soveltamisesta.

Vain puolet selvityksen rahoituslaitoksista esitti tappiota koskevan vähennyserän täsmäytyslaskelman bruttomääräisessä kirjanpitoarvossa tapahtuneet merkittävät muutokset yhdistettynä tietoon vähennyserässä tapahtuneisiin muutoksiin. ESMAn selvityksessä tulos oli hieman parempi, mutta havaintojen pohjalta tilinpäätökset sisältävät tietoa osin melko yleisellä tasolla.

IFRS 7.35L:n mukaan yhteisön on esitettävä sopimuksen mukainen jäljellä oleva määrä rahoitusvaroista, jotka on raportointikaudella kirjattu pois lopullisena luottotappiona ja joihin edelleen kohdistetaan perintätoimenpiteitä (enforcement activity).

Puolet suomalaisista rahoituslaitoksista kertoi niiden saamisen määrän, jotka on kirjattu kokonaan pois taseesta, mutta joihin vielä kohdistuu perintätoimenpiteitä. ESMAn selvitykseen sisältyvistä rahoituslaitoksista tämän kertoi vain noin 30 %.

Finanssivalvonnan selvityksen perusteella rahoituslaitosten tulisi kiinnittää huomiota vähennyserää koskevassa täsmäytyslaskelmassa esitettyjen erien selkeyteen ja yksiselitteisyyteen. Joidenkin tilinpäätösten osalta se tarkoittaa täsmäytyslaskelman kehittämistä yksityiskohtaisemmaksi ja joidenkin tilinpäätösten osalta käytettyjen termien sisällön avaamista täsmäytyslaskelman yhteydessä. Sanallisten selostusten lisääminen tai tarkentaminen parantavat ymmärrettävyyttä ja selkeyttä. Myös ESMAn selvitys sisältää samansuuntaisia havaintoja.

Lisäksi Finanssivalvonta kiinnitti huomiota siihen, että rahoituslaitosten tilinpäätöksistä ei aina käynyt selkeästi ilmi se, kuinka paljon tilikauden aikana on kirjattu lopullisia luottotappioita ja kuinka paljon realisoitumattomia odotettavissa olevia luottotappioita.

Johdon harkintaan perustuva oikaisu odotettavissa olevien luottotappioiden malliin (ns. management overlay)

IFRS 7.35G edellyttää yhteisöä selostamaan arvonalentumisten määrittämisessä käytettyjä syöttötietoja, oletuksia ja arviointimenetelmiä. IFRS 7.35G(c) -kohdassa edellytetään selostamaan erityisesti arviointimenetelmissä ja merkittävissä oletuksissa tapahtuneet muutokset sekä syyt muutoksiin.

IAS 1.122 edellyttää yhteisöä esittämään tiedot sellaisista johdon harkintaan perustuvista ratkaisuista, joilla on ollut eniten vaikutusta tilinpäätöksessä esitettäviin lukuihin. IAS 1.125:n perusteella yhteisön tulee antaa tietoa tulevaisuutta koskevista oletuksista ja muista arvioihin perustuvista epävarmuustekijöistä, jotka aiheuttavat merkittävän riskin varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen muuttumisesta olennaisesti seuraavan tilikauden aikana. IAS 1.125 ja IAS 1.129 edellyttävät liitetietoja.

Finanssivalvonnan havaintojen mukaan kolme rahoituslaitosta kertoi selkeästi huomioineensa koronapandemian vaikutuksen arvonalentumisiin oikaisemalla ECL-mallin tuottamaa odotettavissa olevien

luottotappioiden määrää johdon harkintaan perustuen (ns. management overlay). Kyseiset rahoituslaitokset kertoivat myös harkintaan perustuvan oikaisun euromäärän. Kaksi rahoituslaitosta kertoi, että ne eivät olleet tehneet oikaisua. Viiden rahoituslaitoksen osalta asiasta ei ollut mainintaa tai asia jäi epäselväksi. Eurooppalaisessa selvityksessä odotettavissa olevien luottotappioiden mallin tuottamaa arvonalentumista oikaistiin johdon harkinnan perusteella 80 prosentissa rahoituslaitoksista.

Ottaen huomioon vuoden 2020 poikkeuksellisen tilanteen Finanssivalvonta katsoo johdon harkintaan perustuvan oikaisun arvonalentumisten määrittämisessä olleen sellainen merkittävä tieto, joka luottoriskin ja sen hallinnan kokonaiskuvan kannalta olisi ollut tarpeen tuoda selkeästi esiin tilinpäätöksissä. Jos harkintaan perustuvia oikaisuja tehdään, niistä tulee esittää liitetietoja.

Tiedot saamisten laadusta tärkeitä tilinpäätöksen käyttäjille

IFRS 7.33-38 sisältää useita saamisten laatuun liittyviä esittämisvaatimuksia.

Rahoitusvarojen sopimuksiin perustuvien rahavirtojen muutosten (mukaan lukien lainanhoitojoustolliset saamiset) osalta yhteisön on esitettävä IFRS 7.35I:n ja IFRS 7.35J:n mukaisesti useita tappiota koskevassa vähennyserässä tapahtuneita muutoksia ja saamisten määriä koskevia tietoja.

Lyhennysvapaiden, erilaisten muiden helpotusten ja tukitoimien merkitys rahoituslaitosten lukuihin olivat erityisen tärkeitä tietoja usealle tilinpäätöksen käyttäjälle vuoden 2020 poikkeuksellisissa olosuhteissa. Lainanhoitojoustollisten saamisten ja muiden rahavirroiltaan muutettujen rahoitusvarojen osalta on esitettävä muutettujen saamisten kirjanpitoarvoja koskevia tietoja. Finanssivalvonnan selvityksestä kävi ilmi, että vain kolme rahoituslaitosta esitti standardin edellyttämiä määrällisiä tietoja joiltakin osin. Selvityksessä oli mukana myös rahoituslaitoksia, jotka eivät esittäneet ollenkaan tai esittivät niukasti tietoja saamisista ja rahoitusvaroista, joihin kohdistui lainanhoitojoustoja. Myös ESMA selvityksessään kiinnitti huomiota siihen, että eurooppalaisista rahoituslaitoksista vain 47 % esitti kattavat liitetiedot lainanhoitojoustojen käsittelystä.

Lisätietoja antaa

Leena Sinisalo, johtava IFRS-tilinpäätösasiantuntija, leena.sinisalo(at)finanssivalvonta.fi

Tarkastusvaliokuntien rooli ja toimintatavat Euroopan komission konsultaation ja tilintarkastusvalvojen arvioinnin kohteena

Tarkastusvaliokuntien merkitys korkealaatuisen yritysraportoinnin varmistamisessa korostuu entisestään Wirecard-yritysskandaalin seurauksena. Euroopan komissio julkaisi marraskuussa 2021 julkisen kuulemisasiakirjan ”Yritysraportointi – laadun ja täytännötönnäpanon valvonnan parantaminen”, jonka yhtenä aiheena ovat mahdolliset tarpeet tarkastusvaliokunnan roolin ja tehtävien muutoksille.

EU:n tilintarkastusalan valvojen yhteistyöelin (CEAOB) laatii säännöllisesti EU-tasoisia tarkastusvaliokuntakyselyjä arvioidakseen tarkastusvaliokuntien toimintaa. Tuoreimmassa kyselyssä kesällä 2021 karsoitettiin tarkastusvaliokuntien näkemyksiä tilinpäätösraportoinnissa sekä tilintarkastuksessa käytetystä olennaisuudesta. Tarkastusvaliokunnilla on tärkeä rooli olennaisuuden käytön seurannassa ja valvon-
nassa, koska olennaisuus on suuressa määrin harkinnanvarainen tekijä ja sen tason valinta vaikuttaa sijoittajille annettavan informaation laatuun ja luotettavuuteen.

Finanssivalvonta on tarkastusvaliokuntien toiminnan arvioinnista ja seurannasta vastaava toimivaltainen viranomaisen, kun taas Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) vastaa tilintarkastusalan markkinaseurannasta. PRH on lisäksi CEAOB:n jäsen. PRH toteuttaa CEAOB:n kyselyjä Suomessa niiden sisällön perusteella joko yksin tai yhteistyössä Finanssivalvonnan kanssa. Euroopan komissio kannustaa valvontaviranomaisia jatkuvaan vuoropuheluun tarkastusvaliokuntien kanssa.

Tarkastusvaliokuntakysely tilinpäätösraportoinnissa sekä tilintarkastuksessa käytetystä olennaisuudesta

Tarkastusvaliokuntakysely on osa CEAOB:n laajempaa teematarkastusta, jonka tavoitteena on antaa tilinpäätöksen käyttäjille parempi käsitys olennaisuudesta ja siitä, miten se vaikuttaa tilintarkastuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Teematarkastuksella kartoitetaan myös tarkastusvaliokuntien näkemyksiä tilinpäätösraportoinnin olennaisuuteen ja tilintarkastajan käyttämään olennaisuuteen.

Kyselyn toteutus

Teematarkastuksen ensimmäisessä vaiheessa tilintarkastusyhteisöt toimittivat PRH:lle tiedot tilintarkastusmetodologian mukaisista olennaisuuslaskennan periaatteista. Lisäksi PRH valitsi satunnaisotannalla 30 yleisen edun kannalta merkittävää yhteisöä, joiden tilintarkastajilta pyydettiin tiedot tilintarkastuksissa käytetyistä olennaisuuslaskelmista. Teematarkastuksen toisessa vaiheessa yhteisöjen tarkastusvaliokunnilta kysyttiin tilinpäätösraportoinnin sekä tilintarkastuksen olennaisuutta koskevia näkemyksiä. Suurin osa tarkastusvaliokuntakyselyn kysymyksistä koski tilintarkastajan käyttämää olennaisuutta. Tarkastusvaliokuntakyselyn vastausprosentti oli 77 prosenttiyksikköä.

CEAOB julkaisee olennaisuutta käsittelevän tarkastusvaliokuntakyselyn EU-tasoiset tulokset erillisellä raportilla vuonna 2022. Irlannin valvoja kertoi alustavia kyselytuloksia tilaisuudessaan lokakuussa.⁵ Ne olivat samansuuntaisia kuin Suomessa. Norjan valvoja julkaisi yksityiskohtaisen raportin olennaisuuskyselyn tuloksista. Selvityksen päähavainto on, että harvat tarkastusvaliokunnat ovat kiinnittäneet huomiota siihen, miten tilintarkastajan olennaisuusrajat vaikuttavat tilintarkastuksen laatuun (luonne ja laajuus) sekä tilintarkastajan raportointiin.⁶

Olennaisuuden viitekehys – tarkastusvaliokunnilla rooli olennaisuuden käytön seurannassa

Tilinpäätösraportoinnissa olennaisuus on keskeinen käsite arvioitaessa, onko kyseinen tilinpäätös kokonaisuudessaan laadittu oikein tai tietty tilinpäätöskäsittely hyväksyttävissä, vai johtaako se virheelliseen kuvaan. Tilinpäätösraportoinnin olennaisuuden määrittely ei ole yksiselitteistä, eikä yleisiä reunaehtoja voida asettaa. Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen (ESMA) toi esille näkemyksiään olennaisuudesta laajan lausuntokierroksen jälkeen. Finanssivalvonta oli mukana palautekannanoton valmistelussa ja kirjoitti aiheesta artikkelin [Markkinat-tiedotteessa 1/2013](#).

IFRS-raportoinnissa arviointia tulee tehdä erityisesti sijoittajan päätöksenteon näkökulmasta. Olennaisuuden määrittely vaatii kokonaisvaltaista arviointia, olosuhteiden huomioimista ja huolellista harkintaa. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon sekä määrälliset että laadulliset tekijät. Olennaisuutta ei siten voi arvioida vain määrällisesti esimerkiksi suhteuttamalla tarkasteltavaa erää tulokseen tai omaan pääomaan. ESMAn mukaan on lisäksi olemassa tilanteita, joissa annettavan tiedon olennaisuuden arviointi on erityisen sensitiivistä. Tällöin olennaisuuden raja saattaa olla alhaisempi.

⁵ [IAASA Audit Committee Briefing \(2021\): Audit Quality Unit](#)

⁶ [Tematilsyn - Revisionsutvalg og revisors vesentlighetsgrenser \(2021\)](#)

Olennaisuuden arviointi on myös yksi tilintarkastuksen keskeisimmistä harkintaa vaativista linjauksista. Oikea olennaisuuden taso on välttämätöntä tarkastuksen onnistumiselle. Tilintarkastuksessa olennaisuus määritellään kaikkien tilinpäätöksen käyttäjien näkökulmasta. Olennaisuutta käytetään virheellisyysien havaitsemiseksi ja sitä voidaan soveltaa yhteen tai useampaan erään yhdessä. Myöskään tilintarkastuksessa olennaisuutta ei määritetä pelkästään määrällisesti, vaan tilinpäätöksen käyttäjien odotuksiin liittyvien laadullisten tekijöiden tulisi olla ratkaisevia.⁷

Tarkastusvaliokunnilla on tärkeä rooli olennaisuuden määrittelyn seurannassa ja valvonnassa, koska sen tason valinta vaikuttaa suoraan sijoittajille annettavan informaation laatuun ja luotettavuuteen. Muun muassa tästä syystä tilintarkastajien on raportoitava tarkastusvaliokunnille tilintarkastuksessa käytetystä olennaisuudesta. EU:n tilintarkastusasetuksen mukaan tilintarkastaja toimittaa tarkastusvaliokunnalle yksityiskohtaisen lisäraportin⁸ lakisääteisen tilintarkastuksen tuloksista. Lisäraportissa on mm. ilmoitettava:

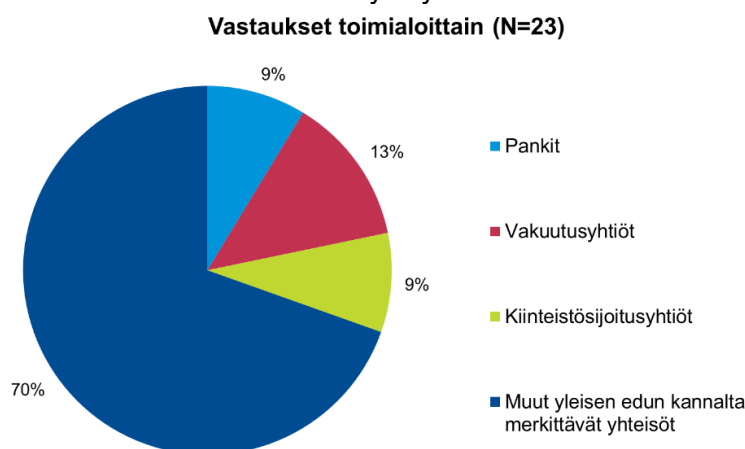
- määrälliset olennaisuustasot, joita tilintarkastuksen suorittamisessa on käytetty tilinpäätökselle kokonaisuutena,
- tarvittaessa olennaisuustaso tai -tasot, joita on käytetty tietyille liiketapahtumien lajeille, tilien saldoille tai tilinpäätöksessä esitettävillä tiedoilla sekä
- laadulliset tekijät, jotka on otettu huomioon olennaisuustasoa määritettäessä.

PRH:n tilintarkastusvalvonta on laaduntarkastuksen vuosiraportissaan 2017 kertonut tilintarkastuksen olennaisuuteen liittyvistä havainnoistaan, jotka voivat olla hyödyllistä tietoa myös tarkastusvaliokunnille.⁹ Esimerkkejä havainnoista löytyy mm. liittyen kokonaisolennaisuuteen, tarkastustyössä käytettävään olennaisuuteen, erityiseen olennaisuuteen ja olennaisuuden tarkastamiseen.

Tarkastusvaliokuntakyselyn tuloksia suomalaisyhtiöiden osalta

Finanssivalvonta analysoi edellä kuvatun CEAOB:n tarkastusvaliokuntakyselyn vastauksia suomalaisten yhtiöiden osalta. Seuraavassa esitetyt havainnot ja kuviot perustuvat Finanssivalvonnan analyysiin Finanssivalvonnan valitsemista kysymyksistä, eivätkä siten kata koko kyselyn aineistoa.

Kuva 1: Tarkastusvaliokuntakyselyn vastaukset toimialoittain.

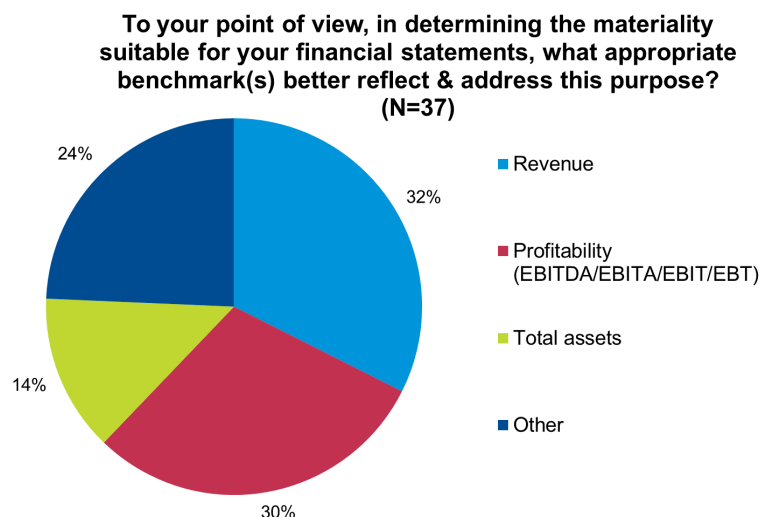
Lähde: Finanssivalvonta

⁷ [Audit Quality Thematic Review: Materiality \(2017\)](#)

⁸ Euroopan neuvoston ja parlamentin asetus (EU) 537/2014 artikla 11.

⁹ [PRH:n tilintarkastusvalvonnan vuosiraportti laaduntarkastuksista 2017](#)

Kuva 2: Olennaisuuden arvioinnissa käytetyt tilinpäätöserät

Lähde: Finanssivalvonta

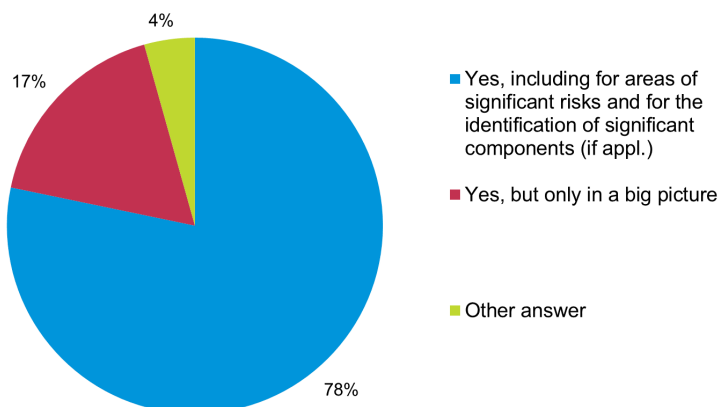
Kuvan 2 tulokset esitetään vain muiden toimialojen kuin pankki-, vakuutus- sekä kiinteistösijoitustoimialojen osalta. Kyseisten toimialojen vastaukset liittyvät niiden erityispiirteisiin.

Tarkastusvaliokunnilta kysyttiin tilinpäätöseriä, joiden perusteella tarkastusvaliokunta arvioi tilinpäätöksen olennaisuutta. Yhtiöt nimesivät vastauksessaan 1–3 tilinpäätöseriä. Yleisimmät vastaukset Suomessa olivat liikevaihto (32 %), kannattavuus/katetaso (30 %) sekä taseen yhteenlasketut varat (14 %). Vastaus ”Muut” jakautui lukuisten eri tekijöiden kesken. (ks. kuva 2)

Tarkastusvaliokunnilta kysyttiin myös olennaisuustasoa heidän nimeämilleen erille. Liikevaihdon keskimääräinen olennaisuustaso oli 1 %, kannattavuuden/katetason keskimääräinen olennaisuustaso oli 6 % ja yhteenlaskettujen varojen keskimääräinen olennaisuustaso oli 1 %. Lisäksi kysyttiin, olisiko tietylle tilinpäätöksen erälle tai tiedolle tarkoituksenmukaista asettaa alempi olennaisuustaso. Pieni osa (13 %) tarkastusvaliokunnista vastasi tähän kyllä.

Kuva 3: Tarkastusvaliokuntien näkemys tilintarkastuksessa käytetystä olennaisuudesta

Do you have a clear view on how the materiality used by the auditor impacts the scope, extent and nature of its work performed? (N=23)

Lähde: Finanssivalvonta

Tarkastusvaliokunnilta kysyttiin, onko heillä selkeä näkemys siitä, kuinka tilintarkastajan käyttämä olennaisuus vaikuttaa tilintarkastajan työhön. Suurin osa tarkastusvaliokunnista (78 %) vastasi tähän myöntävästi, kun taas alle neljäsosa (17 %) vastasi, että heillä on näkemys yksinomaan isossa kuvassa. (ks. kuva 3)

Suomessa kaikki tarkastusvaliokunnat (100 %) olivat tyytyväisiä tilintarkastajiensa käyttämään olennaisuustasoon.

Olennaisuuden määrittäminen edellyttää tilintarkastajalta ammatillisen harkinnan käyttöä. Määritettäessä olennaisuutta tilinpäätökselle kokonaisuutena käytetään usein lähtökohtana jotakin prosenttiosuutta valitusta vertailukohteesta.¹⁰ Esimerkkejä vertailukohteista, jotka yhteisön olosuhteista riippuen saattavat olla asianmukaisia, ovat esitetyn tuloksen osatekijät – kuten voitto ennen veroja, liikevaihto, bruttokate ja kokonaiskulut – oman pääoman kokonaismäärä tai nettovarallisuuden arvo. Voittoa tavoitteleville yhteisöille käytetään usein jatkuvien toimintojen voittoa ennen veroja.¹¹

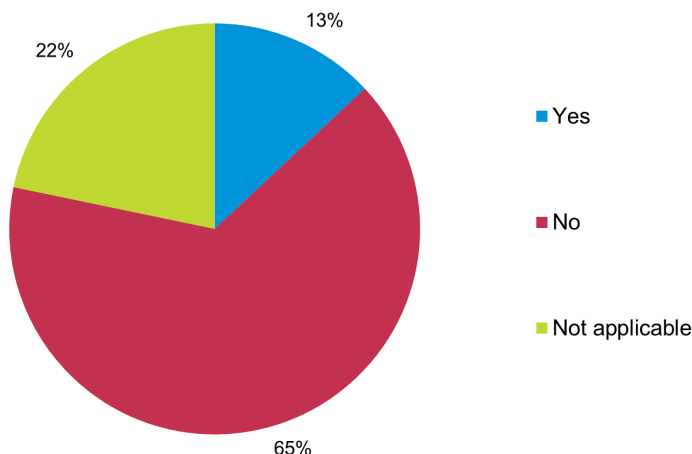
Tarkastusvaliokunnilta kysyttiin, onko tilintarkastaja selostanut tarkastusvaliokunnalle käyttämänsä ammatillista harkintaa asianmukaisen vertailukohteen valinnassa olennaisuutta määritettäessä. Suurin osa tarkastusvaliokunnista vastasi myöntävästi (87 %).

¹⁰ ISA 320.A4

¹¹ ISA 320.A5

Kuva 4: Tarkastusvaliokunnan ja tilintarkastajan keskustelut erityisestä olennaisuudesta

Has the auditor, if applicable, discussed with the AC the need for determining a specific materiality (different from the one used for the financial statements as a whole) for some classes of transactions, account balances and disclosures? (N=23)

Lähde: Finanssivalvonta

Kyselyssä oli lisäksi useita kysymyksiä siitä, mistä tilintarkastaja on keskustellut tarkastusvaliokunnan kanssa olennaisuuteen liittyen. Kuvassa 4 esitetään vastaukset kysymykseen, onko tilintarkastaja keskustellut tarpeesta määritellä muitakin olennaisuusrajoja kuin tilinpäätökselle kokonaisuutena määriteltä olennaisuus. Tilintarkastusstandardeissa kuvataan tilanteita, milloin tällainen voisi olla tarpeen.¹² Yli puolet tarkastusvaliokunnista (65 %) vastasi tähän kysymykseen kieltävästi, alle viidenosa (22 %) ei kokenut tätä tarpeellisuutta ja pieni osa (13 %) vastasi myöntävästi.

Kysely sisälsi myös kysymyksen siitä, onko tilintarkastaja kommunikoinut tarkastusvaliokunnalle olennaisuusrajoista, jota on käytetty raportointaessa korjaamattomia virheellisyyskysymyksiä. Suurin osa tarkastusvaliokunnista (65 %) oli kuullut tämän jo tilintarkastuksen suunnitteluvaiheessa, kun taas alle neljäsosa (18 %) vasta tilintarkastushavaintojen raportointihetkellä. Pieni osa (13 %) vastasi, ettei tilintarkastaja ole tätä kommunikoinut.

Finanssivalvonta pitää olennaisuuden määrittelyä haastavana tilinpäätösraportoinnin ja tilintarkastuksen alueena. Tarkastusvaliokunnat voisivat mahdollisesti keskustella tilintarkastajan kanssa olennaisuudesta nykyistä vielä laajemmin esimerkiksi eri olennaisuustasosta, tilintarkastajan käyttämästä ammatillisesta harkinnasta olennaisuutta määritettäessä sekä olennaisuusrajoista, jota on käytetty raportointaessa korjaamattomia virheellisyyskysymyksiä.

CEAOB viimeistelee laajaa tarkastusvaliokuntakyselyä

Olennaisuutta käsittelevän teemakyselyn lisäksi CEOB viimeistelee parhaillaan laajaa tarkastusvaliokuntakyselyä.¹³ Suomessa PRH lähettää CEOB:n kyselyn satunnaisotannalla valituille tarkastusvaliokunnille vuodenvaihteessa 2021–2022. Tämä kysely muistuttaa CEOB:n ensimmäistä kyselyä, jonka Finanssivalvonta toteutti yhdessä PRH:n kanssa vuonna 2019. Suomen tuloksista voi lukea enemmän

¹² ISA 320.10

¹³ EU:n tilintarkastusasetuksen mukaan toimivaltaisten viranomaisten on säännöllisesti seurattava markkinoiden kehitystä yleisen edun kannalta merkittävälle yhteisöille tarjottavien tilintarkastuspalvelujen alalla ja erityisesti arvioitava mm. tarkastusvaliokuntien toimintaa (ns. komission Market monitoring -raportti).

Finanssivalvonnan ja PRH:n lähes 100-sivuisesta tarkastusvaliokuntaraportista¹⁴ sekä EU-tasoisista tuloksista CEAOB:n analyysistä.¹⁵

Kyselyt perustuvat tarkastusvaliokuntien itsearviointiin ja tarjoavat siten rajallisen kuvan tarkastusvaliokuntien toiminnasta. Komissio arvioi mahdollisia tapoja parantaa kansallisten toimivaltaisten viranomaisten valmiuksia toteuttaa tarkastusvaliokuntien seuranta- ja arviointitehtäväänsä.¹⁶

Euroopan komissio arvioi tarkastusvaliokuntien roolia

Euroopan komissio julkaisi marraskuussa julkisen konsultaatioasiakirjan ”[Yritysraportointi – laadun ja täytännönpäntöönpanon valvonnan parantaminen](#)”. Myös Wirecard-yritysskandaali osaltaan on luonut tarvetta valvontarakenteen tarkastelulle. Kuulemisen tavoitteena on korjata toimintaympäristön puutteita, tehostaa sijoittajansuojaa sekä lisätä päämarkkinaunionin houkuttelevuutta. Kuulemisen tulokset huomioidaan ensi vuonna tehtävässä vaikutusarvioinnissa, jossa nykyistä EU-säätelyä mahdollisesti muutetaan ja vahvistetaan. Komissio pyytää vastauksia 4.2.2022 mennessä.

Tilinpäätösraportoinnin valvontarakenne perustuu kolmeen pilariin: yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmään, tilintarkastukseen sekä valvontaan. Kolme pilaria yhdessä edistävät raportoinnin laatua ja luotettavuutta. Heikkoudet yhdessä pilarissa vaikuttavat negatiivisesti myös muihin pilareihin.

Kuuleminen on jaettu viiteen osa-alueeseen:

1. EU:n kehys korkealaatuiselle ja luotettavalle raportoinnille
2. yritysten hallinnointi- ja ohjausjärjestelmä
3. lakisääteinen tilintarkastus
4. tilintarkastusvalvonta
5. tilinpäätösvalvonta.

Kuulemisen toisen osa-alueen tarkoituksena on saada palautetta erityisesti hallitusten ja tarkastusvaliokuntien toiminnasta sekä näkemyksiä siitä, miten niiden toimintaa voisi kehittää. Kuuleminen sisältää useita kysymyksiä tarkastusvaliokuntiin liittyen. Esimerkiksi vastaajaa pyydetään arvioimaan, lisäksi seuraavat toimenpiteet asteikolla 1–5 tilinpäätösraportoinnin laatua ja luotettavuutta:

- Vaaditaan tietyiltä hallituksen jäseniltä raportoinnin asiantuntemusta esim. sisäisestä valvonnasta, taloudellisen raportoinnin viitekehyksestä, kestävä kehityksen raportoinnista.
- Poistetaan EU-säätelystä mahdollisuus olla perustamatta tarkastusvaliokuntaa.
- Lisätään tarkastusvaliokunnan tehtäviä esimerkiksi edellyttämällä tarkastusvaliokunnan varmenusta sisäisistä kontrolleista mm. petosten estämiseksi.
- Vahvistetaan tarkastusvaliokunnan ulkoista asemaa, esim. raportointi osakkeenomistajille.

Finanssivalvonnan verkkopalveluun lisätietoja tarkastusvaliokunnille

Finanssivalvonnan verkkopalveluun on perustettu osio [Tarkastusvaliokunnat ja tilintarkastus](#), johon Finanssivalvonta kokoaa valvonnan yhteydessä syntyvää relevanttia tietoa tarkastusvaliokunnille. Osio ei kata vakavaraisuusvalvonnan erityiskysymyksiä.

¹⁴ [Report on the Audit Committee Survey \(2020\)](#)

¹⁵ [CEAOB Analysis on Audit Committee indicators collected as part of the 2nd Market Monitoring report \(December 2020\)](#)

¹⁶ Päätelmät komission kertomuksessa 2021 EU:n markkinoiden kehityksestä yleisen edun kannalta merkittävälle yhteisöille tarjottavien lakisääteiden tilintarkastuspalvelujen alalla [asetuksen \(EU\) N:o 537/2014](#) 27 artiklan mukaisesti

Lisätietoja antavat

Tiina Visakorpi, toimistopäällikkö, tiina.visakorpi(at)finanssivalvonta.fi

Laura Heinola, IFRS-tilinpäätösasiantuntija, laura.heinola(at)finanssivalvonta.fi

